

**ОЛЕКСАНДР ЛЮЦІАНОВИЧ БЕЛЬГАРД
(ПРИСВЯЧЕНО 120-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)**

Олександр Люціанович Бельгард — український вчений, фахівець з екології, геоботаніки, степового лісознавства та лісорозведення, доктор біологічних наук, професор Дніпропетровського державного університету (ДДУ), нині Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (ДНУ).

Народився 4 жовтня 1902 р. у селищі Ландварово (нині м. Лентварис, Литва). Його батько був майстром на дротяно-цвяховому заводі. З початком першої світової війни у 1915 р. завод евакуювали в Україну до м. Катеринослав (нині м. Дніпро). Разом із заводом переїхала й сім'я Бельгардів. У 1920 р. Олександр Люціанович закінчив гімназію. У 1921 р. він пройшов короткострокові лісові курси, після чого брав участь в обліку та організації лісового фонду.

Після другого курсу Катеринославського гірничого інституту в 1922 р. він вступив на перший курс Катеринославського вищого інституту народної освіти. У 1927 р. закінчив біологічний факультет Дніпропетровського інституту народної освіти (нині ДНУ) і вступив до аспірантури Українського інституту прикладної ботаніки. Його науковим керівником був академік Г.М. Висоцький — засновник науки про ліс та лісову дослідницьку справу (лісівництво). Під час навчання в аспірантурі О.Л. Бельгард спеціалізувався на лісовій геоботаніці. Паралельно він викладав біологію у вечірній професійно-технічній школі при заводі ім. Г. Петровського (нині ПАТ «Євраз Дніпровський металургійний завод»).

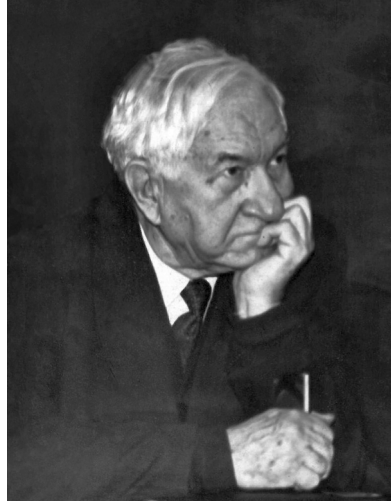
Після закінчення аспірантури працював асистентом в Інституті соціального виховання, потім доцентом в Інституті професійної освіти та паралельно викладав ботаніку в Дніпропетровській вищій сільськогосподарській школі.

У 1932 р. Олександр Люціанович започаткував біогеоценотичні дослідження лісів Присамар'я на березі р. Самара у с. Андріївка Новомосковського району. З 1934 р. це став міжнародний моніторинговий центр, який нині є науково-навчальним центром «Присамарський біосферний біогеоценотичний стаціонар імені О.Л. Бельгарда» ДНУ. Саме тут проводяться комплексні експедиції студентів, аспірантів, науково-педагогічних працівників ДНУ, слухачів МАН, інших закладів вищої освіти України та світу з дослідження лісових біогеоценозів.

З 1933 р. О.Л. Бельгард очолив кафедру геоботаніки і вищих рослин ДДУ. У 1934 р. отримав звання доцента. У 1935—1936 рр. тимчасово виконував обов'язки декана біологічного факультету. У 1937 р. він захистив дисертацію на тему «Геоботанічний нарис Новомосковського бору» і отримав науковий ступінь кандидата біологічних наук.

З серпня 1941 р. до квітня 1944 р. О.Л. Бельгард разом із викладачами та співробітниками біологічного факультету був евакуйований у Краснодарський край. Після повернення восени 1944 р. до м. Дніпропетровськ продовжив працювати завідувачем кафедри геоботаніки.

У грудні 1947 р. захистив докторську дисертацію і отримав науковий ступінь доктора біологічних наук, а в 1948 р. — вчене звання професора. У 1947—1949 рр. знову очолював біологічний факультет.

З ініціативи та під керівництвом Олександра Люціановича у 1949 р. створено Комплексну експедицію для дослідження лісів степової зони України та Молдови. Керівним принципом у роботі наукового колективу були ідеї В.В. Докучаєва, Г.Ф. Морозова і В.М. Сукачова.

З 1949 по 1968 р. експедиція досліджувала райони степової України та Молдови. Зібраний гербарій (близько 10 000 аркушів) зберігається у ДНУ.

За результатами наукових досліджень опубліковано понад 200 наукових праць (15 монографій і брошур), зокрема «Матеріали досліджень штучних лісів в районі р. Молочної і Молочного лиману» (1953), «Велико-Анадольський ліс» (1955), «Штучні ліси степової зони України» (1960), «Гербовецький ліс» (1970) та ін. Олександр Люціанович заснував науковий збірник «Питання степового лісознавства та лісової рекультивациі земель» і був його головним редактором протягом багатьох років.

Професор О.Л. Бельгард — розробник вчення про ліси степової зони і типології лісів степової зони України, що відображено у докторській дисертації та монографії «Лесная растительность юго-востока УССР» (1950). Провідні напрями його наукової доктрини стосуються типології штучних лісів, що ґрунтується на трьох основних чинниках: типові лісорослинних умов, типові екологічної структури й типові деревостану. Запропонований ним метод екологічного аналізу рослинного покриву з урахуванням життєвих форм (екоморф) став базою екологічних досліджень в Україні та за її межами.

Створена вченим наукова школа з проблем степового лісознавства та лісової рекультивациі земель відома своїми науковими розробками і визнана в усьому світі.

Олександр Люціанович є автором багатьох публікацій з геоботаніки, екології рослин, біогеоценології, степового лісознавства й лісорозведення. Праці покладено в основу створення та відновлення лісів у степовій зоні. Він є одним із перших колекторів гербарію ДНУ — найстарішого на Лівобережжі України (після гербарію Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна).

О.Л. Бельгард підготував 10 докторів і 32 кандидати наук високого рівня в галузі геоботаніки, екології, ґрунтознавства, лісознавства та лісорозведення, серед яких — член-кореспондент НАН України А.П. Травлєєв, академік УААН М.Т. Масюк (ректор ДДАУ 1987—2000 рр.), академік АН МРСР М.Ф. Ярошенко, академік АН СРСР Г.І. Галазій та ін.

Кандидатуру вченого запропоновано для обрання членом-кореспондентом АН УРСР, але не затверджено з політичних міркувань того часу через відсутність членства у КПРС.

Професора О.Л. Бельгарда нагороджено орденами Трудового Червоного Прапора та «Знак Пошани», багатьма медалями. Протягом 18 років був депутатом Дніпропетровської міської ради.

Помер Олександр Люціанович 22 серпня 1992 р. у м. Дніпропетровськ.

*ВІКТОР ШВАРТАУ
ВАДИМ ГОРБАНЬ
ЮРІЙ ЛИХОЛАТ
БОРИС БАРАНОВСЬКИЙ
ПАВЛО БОНДАР*